

EPISTOLE

SFÂNTUL PAVEL
1 TESALONICENI

PSEUDO-PAVEL
2 TESALONICENI

traducere inedită și comentariu de
Cristian Bădiliță

EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2022

Introducere

În Faptele apostolilor, Luca ne oferă prima istorie, apologetică, a creștinismului timpuriu. Petru și Pavel sunt protagoniștii, primul – simplific pentru claritate – ca misionar printre iudei (la Ierusalim, în Samaria și Antiohia), al doilea, printre păgâni (substantivul *ethne*, pluralul lui *ethnos*, echivalat în mod tradițional prin „neamuri”, înseamnă „păgâni”). A doua jumătate a Faptelor e un „roman apostolic” paulin. El ne ajută să intrăm în atmosfera, de multe ori fierbinte, a primelor misiuni creștine, oferindu-ne și câteva repere geografice sau de cronologie relativă. Prima regiune evangelizată din Europa a fost Macedonia, iar primul oraș evangelizat, Filipi. Aici, la Filipi, cei trei „co-lucrători ai lui Dumnezeu” – Pavel, Silas/ Silvan și Timotei – au convertit un număr de persoane, în principal, „casa Lydiei” și „casa paznicului închisorii”. Denunțați de stăpânii unei tinere „cu duh vrăjitoresc”, pentru

introducerea unor tradiții necunoscute și periculoase, misionarii creștini au fost prinși, bătuți cu vergile, apoi azvârliți în temniță. Un cutremur (echivalat cu un miracol) le-a redat libertatea. După ce au „primit scuze”, în public, din partea autorităților, ei au părăsit orașul îndreptându-se către Tesalonic.

Prima evanghelizare pe teritoriul european a iscat așadar și prima persecuție. Conform relatării lucane, *populația păgână* a incitat autoritățile împotriva vestitorilor noii religii. Nu altfel se vor petrece lucrurile în Tesalonic, al doilea centru important din Europa care va primi cuvântul Evangheliei. Între Filipi, la est, și Tesalonic, la vest, sunt aproximativ 150 kilometri, pe care Pavel și tovarășii săi i-au parcurs, cel mai probabil, pe *Via Egnatia*, un drum care lega Macedonia de Italia încă din secolul al II-lea î.H. Tesalonicul fusese întemeiat, în anul 316 î.H., de generalul Cassandros, căsătorit cu Thesalonike (de aici numele), o soră vitregă a lui Alexandru cel Mare. În 168 î.H., regatul Macedoniei va fi cucerit de Roma, iar în 146 î.H. Tesalonicul va deveni capitala *provinciei romane* Macedonia.

În timpul misiunii lui Pavel orașul avea o populație cosmopolită, limbile predominante fiind latina (limba guvernanților) și greaca (limba administrativă). Pe

lângă „europeni” locuiau și mulți „orientali”, cu limbile și obiceiurile proprii. Din punctul de vedere al religiei, alături de cultul dedicat zeilor din panteonul roman și de cultul împăratului (un templu închinat lui Cezar fusese ridicat în anul 27 î.H.), erauenerate zeități orientale, precum Dionysos, Cabirii/Cabiros, Isis, Serapis, Osiris. Din conținutul 1 Tesaloniceni reiese că majoritatea convertiților proveneau dintre păgâni („cei care au renunțat la idoli”). În oraș se afla și o comunitate evreiască (în Fapte 17,1, Luca menționează „sinagoga iudeilor”). Aceasta se va opune cu violență mesajului creștin transmis de Pavel, cel puțin așa reiese din mărturia pe care Luca ne-o oferă la trei decenii după evenimente.

[Plecând din Filipii], după ce au trecut prin Amphipolis și prin Apollonia, [apostolii] au ajuns la Tesalonic, unde se afla o sinagogă a iudeilor. Cum îi era obiceiul, Pavel a intrat la ei și, în trei sabaturi, a discutat cu ei din Scripturi, explicând și demonstrând că Hristosul trebuia să pătimească și să învie din morți și că „Acesta este Hristosul: Iisus, pe care eu vi-L vestesc.” Unii dintre ei au crezut și au trecut de partea lui Pavel și a lui Silas; dintre păgânii evlavioși,

o mare mulțime, iar dintre femeile de frunte, nu puține. Iudeii însă, plini de invidie, au luat câțiva oameni răi dintre vagabonzi și, făcând gloată, stârneau tulburare în oraș; ajungând la casa lui Iason, căutau să-i aducă afară, dinaintea poporului. Dar cum pe ei nu i-au găsit, i-au târât pe Iason și pe câțiva frați la căpeteniile cetății, urlând în gura mare: „Cei care au întors pe dos lumea întregă au ajuns și aici; Iason i-a primit. Toți aceștia uneltesc împotriva legilor Cezarului, spunând că altul este împărat: Iisus.” Și au tulburat gloata și pe căpeteniile cetății, care auziră aceste lucruri. După ce [căpeteniile] au luat pe îndestulate de la Iason și de la restul, le-au dat drumul. Îndată frații i-au trimis pe Pavel și pe Silas, noaptea, la Beroia.

Din acest fragment reiese că Pavel a prezentat învățătura creștină trei sabaturi la rând în sinagoga din Tesalonic, convertind doar câțiva credincioși. După cele trei sabaturi apostolul a renunțat la proiectul convertirii iudeilor, s-a mutat în casa unui nou convertit, Iason, și s-a concentrat asupra evanghelizării păgânilor, mai ales cei cu simpatii proiudaice. Argumentele lui Pavel – Iisus este Mesia/Hristosul anunțat de

profeți; El a pătit, a murit și a înviat – au convins un număr important dintre acești „păgâni evlavioși”, adică, interesați de iudaism, dar care nu făcuseră încă pasul decisiv care presupunea circumcizia și adoptarea unui regim alimentar prescris în Vechiul Testament. De asemenea, au devenit creștine femei din elita socială. Pavel va fi rămas în oraș aproximativ două luni, timp suficient pentru a înfiripa o comunitate, dar insuficient pentru o catehizare aprofundată, după cum reiese din conținutul Epistolei.

Spre deosebire de păgâni, majoritatea evreilor au reacționat violent. Din „invidie” (pentru pierderea „păgânului evlavios”?) ei au ațâțat „vagabonzii” Tesalonicului împotriva creștinilor, astfel că locuința lui Iason a fost luată cu asalt. Misionarii însă fugiseră, preveniți probabil la timp. Mulțimea s-a răzbunat pe Iason, care, ne sugerează Luca, a trebuit să plătească o amendă usturătoare pentru a-și redobândi libertatea. Pavel și cei doi tovarăși au fost scoși pe ascuns din cetate și s-au îndreptat spre Atena, de unde, simțindu-se probabil vinovat de stârnirea persecuției, apostolul l-a trimis pe Timotei înapoi la Tesalonic cu misiunea de a-i întări pe noii convertiți și de a le promite că el însuși îi va revizita curând. La Atena, cuvântul Evangheliei s-a

lovit de batjocura „filozofilor”, singurul convertit, conform tradiției, fiind Dionisie zis „Areopagitul”. Îndată Pavel s-a îndreptat spre Corint.

1Tesaloniceni este cel mai vechi text din Noul Testament, redactat la Corint, între anii 49 și 51, după ce Timotei s-a întors cu vești bune de la Tesalonic: comunitatea rezistă, își apără credința, în ciuda tensiunilor și a persecuțiilor. Alături de 1Corinteni și 2Tesaloniceni (care nu-i aparține lui Pavel), 1Tesaloniceni abordează tema sfârșitului lumii din perspectiva Parusiei (a Doua Venire a lui Iisus). Epistola conține primul – scurt, dar esențial – manual de eschatologie creștină. Pentru a contrabalansa temerile și nerăbdarea credincioșilor din Tesalonic supuși prigoanei, Pavel, Silas și Timotei (declarați, împreună, autori) insistă asupra *iminenței* Venirii lui Iisus. Autorii sunt convinși că ei se vor afla în viață. Peste câteva decenii, 2Tesaloniceni va „corecta” eschatologia iminentă din 1Tesaloniceni propunând un scenariu etapizat al *eschaton*-ului: generalizarea apostaziei, prezența unui *katechon*, care „ține deocamdată în frâu” venirea „omului fărădelegii”, *id est*, a Anticristului; apariția „omului fărădelegii”; domnia lui; Venirea lui Iisus. Scenariul din 2Tesaloniceni se apropie foarte mult de Apocalipsa lui Ioan.

1Tesaloniceni răspunde și la întrebarea: care va fi soarta celor morți în raport cu a Doua Venire? Fie că este vorba de morți deja botezați, de morți care și-ar fi dorit botezul, sau de martiri (creștini uciși pentru credința în Iisus), autorii Epistolei garantează învierea generală și reunirea tuturor, alături de Iisus, la a Doua Venire.

Nu în ultimul rând, 1Tesaloniceni conține cea mai veche rugăciune-binecuvântare creștină din Noul Testament, menționează Treimea – Tatăl, Fiul și Sfântul Duh – în același verset și propune lista virtuților creștine fundamentale – credință, dragoste, speranță.

C.B.